

ORIGINAL RESEARCH PAPER

Jurisprudential and Legal Analysis of the Status of White Marriage in Iran

Manouchehr Tavakkol¹; Ali Faghihi^{*2}; Mohammad Ali Kheirollahi³

Received:

26 Jan 2021

Revised:

02 Mar 2021

Accepted:

15 Mar 2021

Available Online:

01 Apr 2021

Abstract

Background and Aim: The origin of white marriage is Western societies. White marriage is a form of cohabitation in which a man and a woman, without the intention of marriage, enter into a marital relationship outside the sharia, legal and customary framework. In this type of marriage, the rules and conditions of marriage are not observed correctly and its supporters do not believe in sharia and legal marriage. This study focuses on answering the question of whether white marriage is correct from the perspective of jurisprudence and law? The narrations of the Ahl al-Bayt (AS), consensus and reason have been compiled in a documentary manner and by referring to the verses of the Holy Quran.

Materials and Methods: This research is a descriptive article.

Ethical Considerations: Ethical considerations regarding the writing of texts as well as references to sources were observed.

Findings: Findings show that white marriage is a form of debauchery and the promotion of adultery in society and hitting the family system, which is condemned and based on the verses of the Qur'an, hadiths, consensus and Muslim manners, intellect and practical principles. White marriage is rejected and void. According to the Islamic Penal Code, those who commit such a relationship will be sentenced to adultery and illegitimate relationship.

Conclusion: In Iranian Islamic society, white marriage is void and a crime.

Keywords:

Marriage,
Family,
White Marriage,
Jurisprudence,
Law.

1 PhD Student, Department of Jurisprudence and Fundamentals of Law, Babol Branch, Islamic Azad University, Babol, Iran.

2 Assistant Professor, Department of Jurisprudence and Fundamentals of Law, Babol Branch, Islamic Azad University, Babol, Iran. (Corresponding Author) Email: Ali.faghihi336@gmail.com Phone: +989111282238*

3 Assistant Professor, Department of Jurisprudence and Fundamentals of Law, Babol Branch, Islamic Azad University, Babol, Iran.

Please Cite This Article As: Tavakkol, M; Faghihi, A & Kheirollahi, MA (2021). "Jurisprudential and Legal Analysis of the Status of White Marriage in Iran". *Interdisciplinary Legal Research*, 2 (1): 107- 121.

مقاله پژوهشی

(صفحات ۱۰۷-۱۲۱)

تحلیل فقهی و حقوقی جایگاه ازدواج سفید در ایران

منوچهر توکل^۱، علی فقیهی^۲، محمدعلی خیرالهی^۳

۱. دانشجوی دکتری، گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، دانشکده علوم انسانی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران.

۲. استادیار، گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، دانشکده علوم انسانی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران. (نویسنده مسؤول)

Email: Ali.faghihi336@gmail.com

۳. استادیار، گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، دانشکده علوم انسانی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران.

دریافت: ۱۳۹۹/۱۱/۷ ویرایش: ۱۳۹۹/۱۲/۱۲ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۲/۲۵ انتشار: ۱۴۰۰/۱/۱۲

چکیده

زمینه و هدف: خاستگاه ازدواج سفید جوامع غربی است. ازدواج سفید عبارت از نوعی هم‌زیستی است که مرد و زن، بدون قصد زوجیت اقدام به تشکیل پیوند زناشویی خارج از چارچوب شرعی، قانونی و عرفی می‌کنند. در این نوع ازدواج ضوابط و شرایط ازدواج صحیح رعایت نمی‌شود و طرفداران آن اعتقادی به ازدواج شرعی و قانونی ندارند. این پژوهش با محوریت پاسخ دهی به این پرسش که آیا ازدواج سفید از منظر فقه و حقوق صحیح است؟ به روش اسنادی و با مراجعه به آیات قرآن کریم، روایات اهل بیت (ع)، اجماع و عقل تدوین شده است.

مواد و روش‌ها: این تحقیق، مطالعه‌ای توصیفی است.

ملاحظات اخلاقی: ملاحظات اخلاقی مربوط به نگارش متون و نیز ارجاع‌دهی به منابع رعایت گردید.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که ازدواج سفید نوعی اباحه‌گری و ترویج زنا در جامعه و ضربه زدن به نظام خانواده است که مورد نکوهش بوده و به استناد آیات قرآن، روایات، اجماع و سیره مسلمین، عقل، اصول عملیه و... ازدواج سفید مردود و باطل است. از نظر قانون مجازات اسلامی کسانی که مرتکب چنین رابطه‌ای شده و این امر ثابت گردد، برای آن حکم زنا و رابطه نامشروع تعیین می‌گردد.

نتیجه‌گیری: در جامعه اسلامی ایرانی ازدواج سفید باطل و جرم است.

کلمات کلیدی: ازدواج، خانواده، ازدواج سفید، فقه، حقوق.

مقدمه

۱- بیان موضوع

یکی از تغییرات چشمگیری که در ترکیب روابط میان دو جنس در دهه‌های اخیر رخ داده است، افزایش تعداد افرادی است که پیش از ازدواج، اقدام به هم‌خانگی بدون ازدواج می‌کنند. ایران هم از تغییرات اجتماعی-فرهنگی اتفاق افتاده در جهان مصون نمانده است، به گونه‌ای که خانواده‌های ایرانی نیز در صد سال اخیر با قرار گرفتن در فرایند نوسازی در عرصه‌های گوناگون و از جمله مناسبات بین دو جنس، در فرایند کشمکش فرهنگی میان الگوهای سنتی و مدرن، وارد مرحله انتقالی شده‌اند و ضمن حفظ برخی از عناصر سنتی خود، برخی از ویژگی‌های جامعه جدید را نیز دریافت کرده‌اند (کوثری و همکاران، ۱۳۹۴: ۶) و یکی از این ویژگی‌ها، پیدایش الگوهای نوین غربی، از جمله هم‌خانگی بدون ازدواج یا همان ازدواج سفید است. بی‌تردید، هم‌خانگی بدون ازدواج به‌عنوان رابطه زناشویی ثبت نشده، غیررسمی، و غیر مشروع در جامعه ما الگویی ریشه‌دار و فراگیر به شمار نیامده و در واقع پدیده‌ای نوظهور است که بر حسب گزارش‌های رسانه‌ای و گفت‌وگوهای انجام شده در محافل گوناگون به‌عنوان پدیده‌ای مطرح و تا حدی رو به گسترش، به‌ویژه در کلان شهرها و مناطق مهاجرپذیر و احتمالاً در میان نسل جوان، طبقات نواخته، و مناطق برخوردارتر شهری احساس می‌شود.

هم‌باشی^۱ نوعی زندگی زناشویی و برقراری رابطه جنسی بدون ثبت رسمی پیوند ازدواج است که برخی آن را «ازدواج سفید» نامیده‌اند. این پدیده گرچه در دنیا پدیده جدیدی نیست، اما در ایران به‌عنوان یک شوک فرهنگی مطرح شده است. در این نوع ازدواج که در نهادهای دولتی مربوطه یا سازمان‌های دینی ثبت نمی‌شود، زن و مرد با هم زندگی

می‌کنند و کارهای مربوط به خانواده بر دوش هر دو است، هرچند از نظر قانونی زن و شوهر رسمی محسوب نمی‌شوند. نکاح، یکی از عقود است که در زندگی شخصی و اجتماعی هر شخصی، خصوصاً زنان، دارای نقش فوق‌العاده است، زیرا از لحاظ منافع شخصی، نکاح موفق، تأمین کننده سلامتی و نشاط روحی زن است. امروزه پدیده‌ای نوظهور در امر ازدواج در حال افزایش است. در نظام فقهی حقوقی اسلام پیوند ازدواج تنها در غالب عقد دائم منحصر نشده، بنابر مصالحی ساز و کار دیگری به‌عنوان ازدواج موقت اندیشیده شده است که بر پایه شرایط خاصی انجام می‌پذیرد (صفایی و همکاران، ۱۳۹۳: ۲۳).

بر پایه مبانی فقهی، آثار نکاح بر چنین رابطه‌ای (ازدواج سفید) مترتب نیست، زیرا از نظر اسلام در میان صاحبان ملل رابطه زن و مرد ازدواج شمرده می‌شود که بر پایه شریعت یا قوانین مورد قبول آنها، عنوان ازدواج صدق کند. در چند دهه اخیر الگوی روابط جنسی در جهان تغییرات فراوانی داشته و اکنون نیز جامعه ایران با تحولات چشم‌گیری در حوزه ارزش‌ها و باورهای جوانان روبه‌رو است (رضایی، ۱۳۹۲: ۱۵).

در این پژوهش برآنیم به بررسی ازدواج سفید از نظر فقه و حقوق ایران به‌خصوص قانون حمایت از خانواده پیردازیم و بیان نماییم که آیا این موضوع در حقوق ایران پذیرفته شده است یا خیر و این که در فقه امامیه مشروعیت دارد یا خیر و اثرات ازدواج سفید در تحکیم قانون خانواده چگونه است؟

۲- تبیین مفاهیم

عبارت ازدواج سفید، ترکیبی از کلمه «ازدواج» و «سفید» است که تجزیه و ظاهر آن زیبا است و برای کسی که ترکیب آن را نداند، جذاب است و یک ازدواج ساده، صمیمی و زیبا را به ذهن می‌آورد و مخاطب ناآگاه با خواندن عناوین پیرامون آن دچار تناقض می‌شود. ریشه عبارت سازی «ازدواج سفید» نوعی حرمت زدایی از جامعه و عادی کردن نوعی رابطه نامتناسب با فرهنگ دینی ایرانی است که برای دور کردن افراد جامعه از

^۱ - Cohabitation

کسب زندگی اسلامی ایرانی تلاش می‌کند و مشروعیت اجتماعی و حقوقی ندارد. (ارجمند دانش و همکاران، ۱۳۹۷: ۱) و به عبارت دیگر، وقتی زن و مردی به دلایل شخصی خودشان زیر یک سقف و بدون ثبت رسمی قانونی و حقوقی و مشروعیت دینی مذهبی، در کنار هم زندگی کنند و هم‌خانه گردند، به این نوع ارتباط که جنبه خصوصی و شخصی در غرب دارد، ازدواج سفید گویند (اراکي، ۱۳۸۶: ۴۱)

بنابراین آنچه که در تعریف ازدواج سفید می‌توان بیان کرد، عبارت است از همزیستی زن و مرد که بدون قصد زوجیت به‌عنوان هم‌خانه با یکدیگر زندگی می‌کنند، بی آنکه میان آن‌ها پیوند زن و شوهری باشد (محمدی اصل، ۱۳۹۳: ۲۰؛ بستان، ۱۳۹۲: ۶۳). وجه تسمیه این نوع ازدواج، سفید بودن شناسنامه دختر و پسر و درج نشدن نام آنها در شناسنامه یکدیگر است (مینوی، ۱۳۹۳: ۵).

زندگی زناشویی بدون ازدواج رسمی یا زندگی مشترک بدون ازدواج در ایران مسأله‌ای جدید و یک شوک فرهنگی است. اندیشمندان اجتماعی برای این نوع زندگی که در ایران رواج دارد دلایل مختلفی را برشمرده‌اند: ۱- مشکلات مالی، ۲- محک زدن رابطه، ۳- آشنایی بیشتر و ۴- عدم اعتقاد به ازدواج از مهمترین این دلایل‌اند. همچنین سست شدن اعتقادات مذهبی لاقدرت در بخشی از جامعه و عدم پذیرش مسئولیت توسط نسل جدید، از دیگر دلایل این نوع ازدواج است (ارمکی و همکاران، ۱۳۹۱: ۱).

دلیل گسترش این سبک از زندگی را می‌توان از دیدی دیگر نیز تحلیل کرد؛ وقتی جامعه‌ای مدرن می‌شود فقط شهرها، روستاها، کارخانه‌ها و مدارس را تغییر نمی‌دهد بلکه موجب تغییر در روابط اجتماعی هم می‌شود. وقتی زنان تحصیل می‌کنند و استقلال اقتصادی پیدا می‌کنند دیگر حاضر نیستند قوانین مردسالارانه را بی چون و چرا بپذیرند.

مردان نیز به واسطه تنوع طلبی، که از جمله ویژگی‌های جوامع مدرن است به دنبال بهره‌مندی از روابط بی حد و حصر با

جنس مخالف هستند. به همین دلیل، زن و مرد جوان در دوره کنونی به جای ازدواج قانونی، به دنبال ارتباط غیر رسمی و هم‌خانگی هستند. از جمله دلایل برای روی آوردن افراد و مخصوصاً جوانان به این سبک از زندگی علاوه بر تغییر فرهنگ، مسائل و مشکلات اقتصادی و عدم وجود اشتغال برای جوانان و همچنین هزینه‌های سنگین برای انجام یک ازدواج رسمی و شرعی می‌باشد.

۳- تاریخچه ازدواج سفید

امروزه در جوامع مختلف، ازدواج دچار دگرگونی‌های شده است و پدیده جدیدی به نام ازدواج سفید شکل گرفته است و خاستگاه آن غرب است و ریشه آن را باید در انقلاب جنسی اواخر دهه ۱۹۶۰ میلادی در کشورهای اروپایی و آمریکایی جستجو کرد (رمضانی فر و همکاران، ۱۳۹۷: ۱).

گسترش هم‌خانگی در اروپا که در میانه دهه ۱۹۶۰م آغاز شد، در مرحله اول در شمال این قاره و در سوئد به وقوع پیوست و پس از مقبولیتی که در این کشور پیدا کرد، در مرحله دوم، گسترش بیشتری یافت و در دهه ۱۹۸۰ به کشورهای مرکز اروپا مانند فرانسه، اتریش، سوئیس، آلمان، هلند و انگلستان اشاعه یافت. سپس در مرحله سوم از حیات تاریخی خویش، در اوایل دهه ۱۹۷۰ به جنوب اروپا و کشورهایی چون ایتالیا، پرتغال، اسپانیا و یونان انتقال یافت. به این ترتیب، هم‌خانگی در اروپا با در نوردیدن سرزمین‌های گوناگون، به تدریج از رفتار انحرافی و نابهنجار به رفتاری بهنجار و پیش پا افتاده تغییر معنا داد (آزاد ارمکی و همکاران، ۱۳۹۱: ۴۸). اما امروزه هم‌خانگی نه تنها در کشورهای توسعه یافته بلکه در کشورهای در حال توسعه نیز در حال فراگیر شدن است. آمارها در دیگر کشورها حاکی از آن است که روابط هم‌خانگی امروزه در سراسر اروپا و آمریکا، به خصوص در میان نسل‌های جوان‌تر، به طور چشم‌گیری در حال پذیرش و افزایش است.

نتایج تحقیقات نشان می‌دهد بیش از نیمی از زنانی که در آمریکا ازدواج کرده‌اند، پیش از آن رابطه هم‌خانگی را با همسر

ازدواج بستگی دارد و عدم رعایت موازین شرع در آن باعث انحطاط جامعه می‌شود. در زیر، مهمترین علل بطلان ازدواج سفید بیان می‌گردد.

۱-۱- لزوم لفظ ایجاب و قبول؛ فقها برای ایجاب و قبول لفظی شرایط متعددی را ذکر کرده‌اند لکن در اینجا به شرایط مبتلا به اساسی اکتفا می‌گردد. این شرایط عبارتند از: عربی بودن لفظ، اعتبار صیغه خاص و تقدم ایجاب بر قبول. ذیلاً به بیان این شرایط می‌پردازیم.

۱-۱-۱- اعتبار عربی بودن لفظ

تعداد زیادی از فقها اتفاق دارند که اگر انجام نکاح به لفظ عربی مقدور باشد، در این صورت باید به زبان عربی انجام شود. به‌عنوان نمونه، موردی از اقوال فقها را ذکر می‌کنیم.

«و الأحوط لزوماً كون فيهما باللفظ العربي، فلا يجوز غير من سائر اللغات الامع العجز عنه و لو بتوكيل الغير».

برخی دیگر از فقها می‌گویند مستحب است که صیغه نکاح به زبان عربی باشد ولی واجب نیست و دلیل آن‌ها این است که اولاً زبان‌های غیر عربی در حکم مترادف با زبان عربی هستند و ثانیاً هدف شارع از الفاظ عقد آن است که متعاقدين، معانی مورد نظر را بفهمند و این هدف با هر زبانی تحقق می‌یابد (شهیدثانی، ۱۴۱۰: ۱۱۱/۵).

۱-۱-۲- اعتبار صیغه خاص

گفتیم که در عقد نکاح، ایجاب و قبول باید لفظی باشد اما در خصوص الفاظ ایجاب و قبول نکاح این سؤال مطرح است که آیا هر لفظی که بر تراضی و اراده متعاقدين دلالت نماید کافی است یا خیر. فقهیان در این زمینه الفاظ مخصوصی را برای انعقاد عقد نکاح شرط می‌دانند و الفاظی مانند «زوجت» و «انکحتک» و «متعک» را برای ایجاب عقد نکاح و الفاظ «قبلت التزویج» و «تزوجت» و «قبلت» را برای صیغه قبول شرط دانسته‌اند. ذیلاً به چند مورد از آرای فقها اشاره می‌کنیم. «يعتبر اشماله على الإيجاب والقبول اللفظيين كنيره من العقود اللازمة فالإيجاب زوجتك و انكحتك و متعك لاغير»

فعلى خود تجربه کرده بودند. با گسترش هم‌خانگی «تعداد ازدواج‌ها» کاهش چشم‌گیری یافته، چرا که هم‌خانگی به شکل رقیبی جدی در مقابل ازدواج قد علم کرده است (ناظم زاده، ۱۳۸۸: ۱۴).

در نگاه اسلام، آلودگی‌های درونی، بدتر از زشتی‌های بیرون است و محیطی که در آن امکان ظهور و بروز نقاط منفی شخصیت بدون ترس از کیفر وجود دارد که همان خانواده است از این ویژگی نیز برخوردار است که امکان رهایی از آن ضعف‌ها نیز در آن فراهم است. به هر حال، با نیروی عشق و محبت می‌توان به دشوارترین مقصودها رسید (صدر طباطبائی، ۱۳۸۰: ۱).

خانواده بهترین و امن‌ترین نقطه دنیا خواهد بود، چراکه یک خانواده معتدل و سالم، می‌تواند افرادی را تربیت کند که در آینده وارد اجتماع می‌شوند و سرمنشاء بیشترین تعاملات و ارتباطات مختلف اجتماعی، به دوران ابتدایی زندگی و کانون خانواده مربوط می‌شود (ناظم‌زاده، ۱۳۸۸: ۱۸) ازدواج و تشکیل خانواده در ایران نیز به پیروی از سبک زندگی غربی دست‌خوش تغییراتی شده است و خانواده‌های ایرانی با چالش‌ها و آسیب‌های اجتماعی و روانی زیادی روبه‌رو گردیده‌اند.

۴- روش تحقیق: این تحقیق پژوهشی بنیادی است که به شیوه نظری و کاربردی صورت گرفته است و ضمن تحلیل مبانی نظری، فقهی و قانونی و مقایسه این مبانی با یکدیگر، کاربرد این مبانی در حوزه حقوقی و روایات تفسیری مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است.

بحث و نظر

۱- بررسی فقهی ازدواج سفید

ازدواج در دین اسلام از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است و توصیه به امر ازدواج علاوه بر آرامش به انسان‌ها سبب تولید نسل و تربیت اولاد می‌گردد. ازدواج از عقده‌هایی است که خداوند توجه ویژه به آن دارد چون سرنوشت یک جامعه به

(شهیدثانی، ۱۴۱۰: ۱۰۸/۵) صاحب جواهر نیز در این خصوص می‌گوید: «عقد النکاح کغیره من العقود اللازمة یفتقر الی ایجاب و قبول لفظیین دالین علی القصد الراجع للاحتمال أی القصد التفصیلی و من العبارة عن الایجاب لفظان: زوجتک و انکحتک» (نجفی، ۱۴۰۴: ۱۳۲/۲۹)

– لزوم صیغه برای نکاح در قرآن

از آیات قرآن تنها یک آیه است که بعضی از بزرگان از آن برای لزوم صیغه استفاده کرده‌اند و آن آیه‌ی ۲۱ سوره‌ی نساء است که در آن آمده است که خداوند می‌فرماید: «وإن أردتم استبدال زوج مكان زوج و أتیتم إحداهن قنطاراً فلا تأخذوا منه شيئاً تأخذونه بهتناً و إثمأً مبیناً و کیف تأخذونه و قد أفضی بعضکم الی بعض و أخذن منکم میثاقاً غلیظاً» (نساء/ ۲۱) یعنی: «و اگر تصمیم گرفتید که همسر دیگری به جای همسر خود انتخاب کنید و مال فراوانی (به‌عنوان مهر) به او پرداخته‌اید، چیزی از آن را نگیرید؛ آیا برای باز پس گرفتن مهر زنان، متوسل به تهمت و گناه آشکار می‌شوید؟ و چگونه آن را باز پس می‌گیرید، در حالی که شما با یکدیگر تماس و آمیزش کامل داشته‌اید و (از این گذشته) آنها پیمان محکمی (هنگام ازدواج) از شما گرفته‌اند؟» در تفسیر میثاق، روایتی را برید بن معاویه عجل‌ی که از اصحاب اجماع و بزرگان است از امام محمد باقر(ع) نقل می‌کند و می‌گوید: از امام محمد باقر(ع) در مورد آیه‌ی شریفه «وَأَخْذُنْ مِنْكُمْ مِثْقَالاً غَلِيظاً» سؤال کردم فرمودند: «میثاق همان کلمه‌ای است که نکاح به واسطه‌ی آن منعقد می‌شود»^۱ (حر عاملی، ۱۴۰۹: ۲۶۲/۲۰). بنابراین آنچه به نظر می‌رسد برای تحقق عقد نکاح نیاز به لفظ ایجاب و قبول است که در ازدواج سفید لفظ ایجاب و قبول بکار نمی‌رود.

– لزوم صیغه برای نکاح در روایات

جمعی از فقهاء برای ضرورت لفظی بودن ایجاب و قبول در عقد نکاح به روایاتی استناد کرده‌اند از جمله:

صحیحه زراره که در مورد تزویج آدم و حوا وارد شده است (حر عاملی، ۱۴۰۹: ۲۶۱/۲۰) که مشاهده می‌شود خدای تعالی با لفظ «زَوَّجْتُکَهَا» حوا را به ازدواج حضرت آدم در آورده است.^۲

مرسله فقیه که در مورد ازدواج امام جواد(ع) با دختر مأمون وارد شده که در آن روایتی در این باب آمده است^۳ (حر عاملی، ۱۴۰۹: ۲۶۲/۲۰). در اینجا نیز با توجه به «زَوَّجْتَنِي یا امیرالمومنین؟ قال: بلی قال: قَبِلْتُ وَ رَضِيتُ» می‌بینیم در تحقق نکاح ایجاب و قبول لفظی وجود داشته است.

روایت دیگری که برای اعتبار قول و لفظ در انشاء عقد و نکاح به آن تمسک شده روایت ابان بن تغلب است. روایت چنین است: «به امام صادق (ع) عرض کردم هنگامی که با او (زنی) را که قصد ازدواج با او را داشتم خلوت کردم چه بگویم؟ امام فرمود: می‌گویی تو را به ازدواج موقت خود درآوردم بر طبق کتاب خدا و سنت پیامبر(ع) و هنگامی که گفت آری (قبول کردم) تحقیقاً رضایت داده و او همسر تو است و تو از همه مردم به او سزاوارتر هستی»^۴ (حر عاملی، ۱۴۰۹: ۲۶۲/۲۰)

– لزوم صیغه برای نکاح طبق اجماع و سیره مسلمین

در حقیقت در نکاح علقه زوجیت صرف رضایت باطنی بر ازدواج، ایجاد نمی‌شود حتی به جای لفظ با یک فعل، رضایت باطنی را ابراز نمایند که در اصطلاح فقه و حقوق نکاح معاطاتی نامیده می‌شود، مشهور فقهاء و حقوقدانان آن را

۲- «و فیها بعدان امر الله سبحانه آدم ان یخطب الیه جل شأنه حوا و قول آدم: «ان اخطبها الیک، فقال عزوجل: قد شئت ذالک و قد زوجتکها فضمها الیک فقال لها ادم الی فأقبلی»

۳- «لما تزوج ابوجعفر محمد بن علی الرضا علیه السلام ابنه المأمون خطب لنفسه ثم ذکر الخطبه الی ان قال و هذا امیرالمومنین زوجتی ابنته علی ما فرض الله للمسلمات الی ان قال: «و بذلت لهما من الصداق ما بذله رسول الله صلی الله علیه و آله اذ قال بعد ذکر الصداق: «زوجتني یا امیرالمومنین؟» قال: بلی قال: قبلت و رضیت»

۴- ابراهیم بن فضل عن ابان بن تغلب قال: «قلت لابی عبدالله (ع) کیف اقول لها اذا خلوت بها؟» قال تقول: «اتزوجک متعه علی کتاب الله و سته نیبه فاذا نعم فقد رضیت و هی امرأتک و انت اولی الناس بها»

۱- سألت اباجعفر (ع) عن قول الله عزوجل «و أخذن منکم میثاقاً غلیظاً» فقال الميثاق هو الکلمة التي عقد بها النکاح.

لازم دانسته است. در تحقق عقد ازدواج رضایت طرفین کافی نیست چون نیاز به انشاء دارد و از بدیهیات است و این اختصاص به ازدواج ندارد بلکه در تمام عقود رضایت طرفین انشاء شود. بنابراین بعضی از فقهاء در مورد ضرورت لفظی بودن ایجاب و قبول عقد نکاح تا بدانجا پیش رفته‌اند که نکاح بدون صیغه را زنا دانسته‌اند (انصاری، ۱۴۱۵: ۷۸)

۲- بررسی حقوقی ازدواج سفید

۲-۱- جایگاه خانواده در قانون

تشکیل خانواده و حمایت از بنیاد خانواده مورد تأکید قرآن کریم و بزرگان دین است و از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است و لذا در مقدمه قانون اساسی می‌خوانیم: «خانواده واحد بنیادین جامعه و کانون اصلی رشد و تعالی انسان است، و توافق عقیدتی و آرمانی در تشکیل خانواده که زمینه‌ساز اصلی حرکت تکاملی و رشد یابنده انسان است، اصل اساسی بوده و فراهم کردن امکانات جهت نیل به این مقصود، از وظایف حکومت اسلامی است. زن در چنین برداشتی از واحد خانواده، از حالت شیء بودن و یا ابزار کار بودن، در خدمت اشاعه مصرف‌زدگی و استثمار خارج شده و ضمن بازیافتن وظیفه خطیر و پراراج مادری در پرورش انسان‌های مکتبی پیشاهنگ، و خود هم‌رزم مردان در میدان‌های فعال حیات می‌باشد، و در نتیجه پذیرای مسئولیتی خطیرتر و در دیدگاه اسلامی برخوردار از ارزش و کرامتی والاتر خواهد بود». و همچنین در اصل دهم قانون اساسی آمده است: «از آنجا که خانواده واحد بنیادی جامعه اسلامی است، همه قوانین و مقررات و برنامه‌ریزی‌های مربوط باید در جهت آسان کردن تشکیل خانواده، پاسداری از قداست آن و استواری روابط خانوادگی بر پایه حقوق و اخلاق اسلامی باشد». و لازمه تشکیل خانواده در گروی ازدواج است که براساس آموزه‌های شرعی و قانونی انجام شود که این در حقوق مدنی ماده ۱۸۳ به آن اشاره شده است که طرفین تعهداتی نسبت یکدیگر قبول می‌کنند و ماده ۱۹۱ بیانگر این است که باید طرفین قصد انشاء کنند تا عقد ازدواج محقق شود و انشا باید در قالب لفظ باشد که شرع و به تبع

باطل می‌دانند و بر لزوم لفظی بودن ایجاب و قبول تأکید کرده‌اند. ازجمله این فقهاء، محقق بحرانی در حقائق الناطره بر اینکه علماء شیعه و سنی اجماع دارند و بر توقف نکاح بر ایجاب و قبول، تصریح کرده است (بحرانی، ۱۴۰۵: ۲۳/۱۵؛ شهید ثانی، ۱۴۱۳: ۴۱/۲؛ طباطبائی، ۱۴۱۹: ۱۰/۱۱؛ انصاری، ۱۴۱۵: ۷۸). آیت‌الله مکارم در انوارالفقاهه می‌فرماید: اجماع واجب‌ترین امتیاز نکاح از سایر عقود است. (مکارم، ۱۴۲۵: ۱۵۶/۱) فاضل نراقی، اعتبار صیغه لفظی در نکاح را جزء اتفاق علمای اسلام و از ضروریات دین پیامبر اسلام (ص) می‌شمارد و می‌گوید: «اجماع بر لزوم ایجاب و قبول لفظی و بدون آن اصل، عدم ترتب آثار زوجیت است. تا نکاح و ازدواج تحقق پیدا نکند، اثر زوجیت بر آن مترتب نمی‌شود و بدون لفظ، نکاح و ازدواج تحقق پیدا نمی‌کند.» (نراقی، ۱۴۱۵: ۸۴/۱۶).

۱-۱-۳- تقدم ایجاب بر قبول

طبق نظر مشهور فقهاء، شرط نیست که ایجاب بر قبول مقدم باشد و اگر مرد ابتدا قبول را بگوید و سپس زن ایجاب را جاری کند کافی است. در تأیید نظر مشهور استدلال می‌کنند که در عقد نکاح، ایجاب آن از طرف زن است و او غالباً حیا می‌کند از این که ابتدا صیغه نکاح را جاری سازد. بنابراین در عقد نکاح از این جهت از مقدم شدن ایجاب صرف‌نظر شده است. به‌عنوان نمونه: «و لا یشرط تقدیم الایجاب علی القبول، لأن العقد هو الایجاب و القبول. و الترتیب کیف اتفق غیر محل بالمقصود» (شهید ثانی، ۱۴۱۰: ۱۱۱/۵)

از آنجا که در سیستم حقوقی اسلام و نظام مدنی مسلمین، نکاح، قراردادی عادی و معمولی نیست و از اهمیت و جایگاه ویژه‌ای برخوردار می‌باشد، لذا قانونگذار صرف بیان صریح اراده طرفین و یا انجام اعمالی از سوی آنان که بیان‌کننده قصد و تراضی آنان باشد را در انعقاد قرارداد کافی ندانسته، بلکه به پیروی از فقه امامیه در انعقاد پیمان ازدواج علاوه بر اعلام توافق طرفین، اعمال ایجاب و قبول با اظهار الفاظی که صریحاً قصد و اراده طرفین بر ازدواج را آشکار و مبین نماید

آن فقهاء و حقوقدانان الفاظ خاصی را معتبر می‌دانند بنابراین باید توافق زوجین آینده به انعقاد نکاح بوسیله الفاظی که به یکی ایجاب و به دیگری قبول گویند به عمل آید. ماده ۱۰۶۲ ق.م: «نکاح واقع می‌شود بایجاب و قبول بالفاظی که صراحتاً دلالت بر قصد ازدواج بنماید». چنانکه ماده بالا تصریح می‌نماید برای انعقاد عقد نکاح الفاظی لازم است که صراحتاً دلالت بر قصد طرفین بر ازدواج بنماید. امروزه جامعه با پدیده جدیدی بنام ازدواج سفید روبه‌رو است که نوعی هم‌باشی است. طرفین هیچ تعهدی برای کنار هم ماندن ندارند و در واقع به شکلی غیر رسمی زندگی دو نفره خود را آغاز می‌کنند. این روش زندگی کردن در قانون مجازات اسلامی ایران جرم محسوب می‌شود و مجازات دارد. در جمهوری اسلامی ایران فقط ازدواج‌هایی به رسمیت شناخته می‌شوند که در دفاتر ازدواج ثبت شوند. در این نوع ازدواج‌ها تکالیف دو طرف مشخص است و هر اتفاقی که پس از ازدواج بیفتد، قانون مسؤولیت دو طرف را مشخص کرده است در حقوق مدنی به تبعیت از دین اسلام، ازدواج سفید به رسمیت شناخته نشده است و جرم محسوب می‌شود. طبیعتاً وقتی قانون اصل این ازدواج را جرم می‌داند، هیچ گاه مسؤولیت پیگیری تبعات آن را بر عهده نمی‌گیرد و با تبعات آن نیز همانند جرم برخورد می‌کند. بر اساس قانون، ازدواج‌های دائمی که طرفین پس از جاری شدن صیغه عقد برای ثبت آن در دفاتر ثبت اسناد رسمی اقدام نکنند، گرچه به لحاظ شرعی، معتبر هستند؛ اما قانونی نیستند و برای زوجین مجازات در پی دارد.

۲-۲-۲- جرایم ارتكابی و ملاحظات قانونی در ازدواج سفید

۲-۲-۲-۱- عدم ثبت واقعه ازدواج

عدم ثبت ازدواج دائم یا طلاق یا رجوع در دفاتر رسمی جرمی است که به صورت ترک فعل محقق می‌شود. منظور از دفاتر رسمی دفاتر ازدواج و طلاق است که برابر مقررات قانونی تشکیل شده باشد. عدم ثبت ازدواج موقت مشمول این ماده نیست.

ماده ۶۴۵ ق.م.ا. مجازات مردی که بدون ثبت مبادرت به ازدواج می‌کند را حبس تعزیری تا یک سال در نظر گرفته است. لایحه حمایت خانواده این مجازات را به جزای نقدی (۲۰ تا ۱۰۰ میلیون ریال) تبدیل کرده است. این میزان جریمه بالا می‌تواند دارای خاصیت بازدارندگی باشد، اما بی‌تردید مجازات حبس، شدیدتر از جزای نقدی محسوب می‌گردد. البته شاید امکان جمع جزای نقدی با محرومیت از حقوق اجتماعی در ماده ۴۴، این تخفیف را جبران نماید (زراعت، ۱۳۹۳: ۵۰۱/۱-۵۰۲).

اجرای مجازات بر مرد به تنهایی رافع آثار سوء ناشی از عدم ثبت نکاح نیست و زن به‌منظور اثبات زوجیت مکلف به اقامه دعوی در دادگاه خانواده می‌باشد و چون تشریفات رسیدگی، گذشت زمان را می‌طلبد و زوجه را در تنگنا می‌اندازد و بار محاکم دادگستری را نیز افزایش می‌دهد، لذا لایحه حمایت خانواده مرد را در کنار تحمل مجازات، ملزم به ثبت واقعه نکاح در همان پرونده کیفری نموده و نیاز به اقامه دعوی جدیدی از سوی زوجه نمی‌باشد (گلدوزیان: ۱۳۹۳: ۴۶۳).

۲-۲-۲-۲- عدم رعایت مقررات قانون مدنی در خصوص ازدواج سفید

یکی از مسائل و مقررات مهم قانون مدنی در خصوص نکاح، اذن پدر یا جد پدری است. در ازدواج سفید، دختر بدون رضایت ولی خود به این رابطه تن می‌دهد. با مراجعه به آیات و روایات و فتاوی فقها می‌توان نوعی محدودیت اراده و منع از آزادی در عمل را نسبت به زنان مشاهده کرد. به این معنی که زن باید برخی اعمال و رفتارهای خود را با اذن و اجازه شخص دیگری انجام دهد (صفایی و همکاران: ۱۳۹۳: ۷۶).

ماده ۱۰۴۳ قانون مدنی اصلاحی سال ۱۳۷۰ مقرر می‌دارد: «نکاح دختر باکره اگرچه به سن بلوغ رسیده باشد موقوف به اجازه پدر یا جد پدری او است».

بر اساس این ماده، دختری که به سن بلوغ رسیده و قاعدتاً از تحت ولایت خارج است، از نظر نکاح نمی‌تواند مستقلاً اقدام

قانونی بوده با رعایت قاعده عطف بماسبق نشدن قوانین جزایی، قاضی باید بر اساس ماده ۱۰۵ قانون تعزیرات مصوب ۱۳۶۲ مجازات را تعیین نماید. عنصر مادی عبارت است از عمل مجرم که در خارج واقع می‌شود (لنگرودی ۱۳۷۶: ۱۹۵).

در مورد جرم ترک انفاق نیز همچنان که از عنوان آن مشخص است، عنصر مادی آن، ترک فعل است در برابر تکلیف و وظیفه‌ای که منفق و شارع برای فرد در نظر گرفته است. قانونگذار ایران جهت حفظ کیان خانواده و رفع ضروریات زندگی اقارب، وجوب نفقه را بر عهده افراد قرار داده است. ماده ۱۱۰۶ قانون مدنی در عقد دائم، نفقه زن را بر عهده شوهر دانسته و در مورد نفقه اقارب نیز، اقارب نسبی در خط عمودی اعم از صعودی یا نزولی را ملزم به انفاق به یکدیگر کرده است (صانعی، ۱۳۷۹: ۳۰۵/۱).

در خصوص عنصر روانی ترک انفاق، از آنجا که عنصر مادی آن، ترک فعل است باید این ترک فعل به صورت ارادی ارتکاب یافته باشد، بنابراین هرگاه زوج در محبس بوده یا به علتی از جمله فورس ماژور نتوانسته است به زوجه دسترسی یابد تا نسبت به تأدیه نفقه وی اقدام نماید، اراده‌ای در ارتکاب جرم نداشته است، پس صرف عمل مادی ترک انفاق زوجه و اقارب، جرم نیست بلکه عمد تارک انفاق در پرداخت نفقه را نیز باید احراز نمود. از طرفی منفق در عدم تأدیه نفقه باید دارای قصد مجرمانه بوده باشد، با این توضیح که قصور او در پرداخت نفقه، محروم کردن شخص واجب النفقه از حق قانونی و شرعی خود باشد (نجفی: ۱۴۲۲: ۲۳۴).

۲-۲-۴- خودداری زن از حضانت طفل در بارداری‌های ناخواسته

در هر جامعه، خانواده اساسی‌ترین رکن آن محسوب می‌شود و حفظ این بنیان حیاتی، بر مبنای قوانین، اصول، عرف و اخلاق، مسأله‌ای است که باید بسیار به آن توجه کرد. وجود روابط قانونی و در چارچوب معین، در خانواده‌ها، از مهمترین

کند، در عین حالی که دیگر تحت ولایت نیست و نظرش معتبر است و عقد نکاح بدون رضایت و اراده او واقع نمی‌شود، باید اجازه و موافقت پدر یا جد پدری را نیز جهت انعقاد عقد نکاح تحصیل کند. وفق نظر فقها، اگر دختری ازدواج کرده ولی از جلو با او نزدیکی صورت نگرفته و به علتی از شوهر خود جدا شده و باز بخواهد ازدواج کند چون باکره است، برای ازدواج دوم نیز احتیاج به اجازه پدر دارد.

اگر بکارت دختر در اثر زنا یا شبهه زایل شده باشد، دیگر برای ازدواج اجازه ولی را لازم ندارد، زیرا عنوان باکره که مبنای لزوم کسب اجازه پدر بود، وجود ندارد. در عین حال برخی از فقها معتقدند وقوع نزدیکی ناشی از نکاح صحیح، موجب سلب عنوان باکره از دختر و سقوط اجازه ولی می‌گردد و در غیر این صورت باز هم دختر در حکم باکره است و باید برای نکاح از ولی خود اجازه بگیرد (شایگان، ۱۳۸۵: ۲۶۶).

با دقت در موارد مطرح شده و عرف جامعه ما، در ازدواج‌های سفید ولی دختر از این نوع ازدواج، بی‌خبر است. بدین لحاظ یکی از مهمترین شروط نکاح توسط زن نقض می‌شود.

۲-۲-۳- ترک انفاق به همسر

جرم ترک انفاق نیز مانند سایر جرایم، دارای عناصر مادی و معنوی است. طبق اصل قانونی بودن جرم و مجازات، برای آن در قوانین مصوبه، مجازات تعیین شده و مقنن چنین عملی را جرم شناخته است. بعد از انقلاب اسلامی نیز ابتدا ماده ۱۰۵ قانون تعزیرات مصوب ۱۳۶۲ و به دنبال آن در حال حاضر ماده ۶۴۲ قانون تعزیرات، اصل قانونی بودن جرم ترک انفاق و مجازات آن را مورد توجه قرار داده است (خزایی: ۱۳۷۳: ۱۴۳).

همچنین برای جرم با توجه به قانون حاکم بر زمان وقوع آن باید مجازات تعیین شود. بنابراین چنانچه شخصی قبل از خرداد سال ۱۳۷۵ مرتکب جرم ترک انفاق گردیده است و در زمان حاکمیت ماده ۶۴۲ قانون مجازات اسلامی، دادگاه برای او قصد تعیین مجازات دارد، تعیین مجازات حبس فاقد وجهه

سه ماه حبس تأدیبی و یا به صد تا هزار ریال جزای نقدی و یا به هر دو مجازات محکوم خواهد نمود. زنی که برخلاف واقع ادعای زوجیت و مطالبه حقوق مالی ناشی از ازدواج کرده و همچنین کسی که به‌عنوان قائم‌مقام قانونی زنی برای مطالبه حقوق مالی ناشی از عقد ازدواج با علم به عدم زوجیت اقامه دعوی نماید به مجازات حبس از هشت روز تا دو ماه و یا جزای نقدی از صد تا هزار ریال و یا به هر دو مجازات محکوم خواهد شد (سلیمی و سلطانی، ۱۳۹۲: ۶۲).

۲-۲-۶- جرایم ارتكابی از سوی پزشکان

یکی از جرایمی که در ازدواج سفید از سوی پزشکان ممکن است صورت گیرد، انجام سقط جنین توسط پزشک می‌باشد که با توجه به اینکه طرفین قصدی برای ازدواج و همچنین تداوم زندگی و فرزندآوری ندارند، لذا در صورت بارداری ناخواسته، طرفین سعی دارند که از هر راهی که می‌توانند جنین را از سر راه بردارند و سقط کنند که آنها با مراجعه به بعضی از پزشکان که فاقد تعهد و التزام به کار خود می‌باشند، (که تعداد آنها اندک می‌باشد) مبادرت به این عمل و این گناه می‌کنند که قطعاً جرم پزشک در این امر مشهود و محرز می‌باشد.

نتیجه‌گیری

از منظر فقه و حقوق اسلامی به دلیل اهمیت ازدواج و تشکیل خانواده در اسلام و ارتباط آن با تربیت نسلی حلال‌زاده و مؤمن و متعهد، فقهای عظام شرایطی را جهت وقوع نکاح شرعی بیان کرده‌اند که در صورت فقدان هر یک از آن شرایط، عقد نکاح محقق نشده و باطل است. عمده این شرایط عبارت‌اند از قصد طرفین بر ازدواج، ایجاب و قبول لفظی و اذن ولی در ازدواج دختر باکره و غیره. حال در ازدواج سفید شرایط ازدواج شرعی رعایت نمی‌شود چرا که گاهی طرفین اساساً قصدی برای ازدواج ندارند و صرفاً بنا بر دلایلی غیر از ازدواج شرعی در کنار یکدیگر قرار می‌گیرند. در صحت

شاخصه‌های این مهم به شمار می‌رود. در این میان کودکان اهمیت به‌سزایی دارند، چرا که کودکان امروز پدر و مادران فردا هستند. در واقع آینده هر جامعه‌ای را کودکان آن رقم می‌زنند. در جامعه ما، با توجه به اینکه وجود روابط آزاد بین زن و مرد، امری است خلاف اخلاق و قانون و در نتیجه کودکان ناشی از این روابط نیز، از نظر جامعه مطرود هستند. نقش خانواده در سرپرستی و پرورش کودکان غیر قابل انکار است، اما گاهی بنیان خانواده به سستی می‌گراید و بنای آن درهم می‌ریزد و خانواده، کارآمدی خود را از دست می‌دهد. یکی از مباحث مهم در این زمینه حضانت طفل می‌باشد. کودک برای رشد کامل و متعادل شخصیتی خود می‌بایست در محیط خانواده و در فضایی مملو از خوشبختی، محبت و تفاهم بزرگ شود (اسدی، ۱۳۸۷: ۵۴).

نگاهداری اطفال یا همان حضانت در امور تربیتی و آموزشی هم حق و هم تکلیف ابوبن است که طبق قوانین، حضانت فرزند تا رسیدن طفل به سن بلوغ (در دختران ۹ سالگی و در پسران ۱۵ سالگی) به عهده والدین است. یعنی برای حضانت و نگهداری طفلی که ابوبن او جدا از یکدیگر زندگی می‌کنند، مادر تا سن هفت سالگی اولویت دارد و پس از آن با پدر است (اسدی: ۱۳۸۷: ۵۵). به عقیده نگارنده، در پدیده ازدواج سفید، ممکن است که بعد از بارداری‌های ناخواسته و پیش آمدن کدورت و اختلاف، مرد و زن قصد ترک و جدایی این رابطه را داشته باشند. در این میان مسأله اصلی حضانت طفل می‌باشد.

۲-۲-۵- اقرار به رابطه نامشروع و زنا

در ازدواج سفید ممکن است که زن رابطه زوجیت بین خود و مرد را بی‌اساس بدانند و در این حال به وجود زنا و روابط نامشروع اقرار کند. در این حالت، هرگاه مردی در مقابل دعوی زن راجع به حقوق مالی ناشی از عقد ازدواج اعم از صداق و نفقه و غیره انکار زوجیت کند و بعد معلوم شود این انکار بی‌اساس بوده، محکمه که به دعوی مالی رسیدگی می‌نماید، مرد را علاوه بر تأدیه حقوق مالی به هشت روز الی

یا بطلان ازدواج سفید با توجه به دلایل فقهی و حقوقی باید قائل به بطلان این ازدواج بود. با توجه به دلایل فقهی و حقوقی مطرح شده که تشریح آن در مقاله از نظر گذشت، می‌توان بطلان ازدواج سفید از نظر فقهی و حقوقی، را نتیجه گرفت. در این میان برخی ازدواج سفید را معادل نکاح معاطاتی می‌دانند. نکاح معاطاتی در فقه و حقوق به معانی مختلفی آمده است. یکی از معانی رایج آن عدم اجرای صیغه ایجاب و قبول است. نکاح معاطاتی قصد انشاء زوجیت شرعی است ولی در اینجا در ازدواج سفید قصد زوجیت نیست.

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در نظام حقوقی ایران عدم ثبت نکاح از لحاظ قانونی و شرعی، با توجه به قانون مجازات اسلامی و حمایت از حقوق خانواده مورد تأیید نمی‌باشد. با توجه به اینکه در نظام حقوقی غرب، ازدواج سفید و قوانین مربوط به این پدیده خانوادگی مورد قبول محاکم قضایی و قانونی است ولی در نظام حقوقی و فقهی ایران این پدیده به دلیل عدم ثبت قانونی و عدم مشروعیت فقهی غیرقانونی می‌باشد. این روابطها به دلیل نداشتن مشروعیت دینی و فقهی و حقوقی و اجتماعی که در حال توسعه هستند در کشور ما مورد قبول نیست، به این جهت که در آنجا با گسترده‌تر شدن این شکل از روابط، چالش‌های آن هم تا حدودی حل شده است و از لحاظ حقوقی مشکل خاصی ندارند که بر اساس روند تحولات داخلی این جوامع بوده است. این نوع ازدواج با ازدواج دائم و شرعی تعریف شده در حقوق ایران تفاوت‌های بسیاری دارد که اهم آن شرعی نبودن آن است. در جمهوری اسلامی ایران فقط ازدواج‌هایی به رسمیت شناخته می‌شوند که در دفاتر ازدواج ثبت شوند. در این نوع ازدواج‌ها تکالیف دو طرف مشخص است و هر اتفاقی که پس از ازدواج بیفتد، قانون مسئولیت دو طرف را مشخص کرده است. همچنین در صورت بروز اختلاف یا موارد جرم با

مراجعه به قانون می‌توان مسأله را پیگیری و حل کرد. چون در قانون جمهوری اسلامی به تبعیت از دین اسلام، ازدواج سفید به رسمیت شناخته نشده است و جرم محسوب می‌شود، طبیعتاً وقتی قانون اصل این ازدواج را جرم می‌داند هیچ گاه مسئولیت پیگیری تبعات آن را بر عهده نمی‌گیرد و با تبعات آن نیز همانند جرم برخورد می‌کند. بر اساس قانون، اگر طرفین پس از جاری شدن صیغه عقد برای ثبت آن در دفاتر ثبت اسناد رسمی اقدام نکنند، گرچه نکاح به لحاظ شرعی، معتبر است، اما قانونی نیست و برای زوجین مجازات در پی دارد. همچنین هم‌باشی، توافقی برخلاف قانون است که از حیث ارتکاب عمل نامشروع و فعل حرام مطابق ماده ۶۳۷ قانون مجازات اسلامی قابل تعقیب و مجازات خواهند بود و فرزند حاصل از آن نامشروع تعریف می‌شود که از حقوق اجتماعی از جمله تحصیل و شناسنامه محروم خواهد بود و از والدین طبیعی خود ارثی نخواهند برد و همسرش مستحق دریافت نفقه نخواهد بود.

ملاحظات اخلاقی: موارد مربوط به اخلاق در پژوهش و نیز امانت‌داری در استناد به متون و ارجاعات مقاله تماماً رعایت گردید.

تعارض منافع: تدوین این مقاله، فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

سهم نویسندگان: نگارش مقاله توسط نویسنده نخست انجام گرفت. نویسندگان دوم و سوم، اشراف علمی بر نگارش این تحقیق داشته‌اند.

تأمین اعتبار پژوهش: این پژوهش بدون تأمین اعتبار مالی سامان یافته است.

منابع و مأخذ

الف. منابع فارسی

- زراعت، عباس (۱۳۹۳). *قانون مجازات اسلامی در نظم حقوقی کنونی*. چاپ سوم، تهران: انتشارات ققنوس.
- سلیمی، مهدی و سلطانی، عباسعلی (۱۳۹۲). «نکاح معاطاتی و تفاوت آن با زنا». *پژوهش حقوق اسلامی*، ۱۴(۲): ۶۳-۹۰.
- شایگان، سید علی (۱۳۸۵). *حقوق مدنی*. به کوشش محمد رضا بندرچی، قزوین: انتشارات طه.
- شبیری زنجانی، موسی (۱۳۸۳). *نکاح: تقریرات آیت الله شبیری زنجانی*. جلد نهم، قم: نشر موسسه پژوهشی رأی‌پرداز.
- صدر طباطبایی، فاطمه (۱۳۸۰). «تعریف خانواده از منظر قرآن». *پژوهش‌های قرآنی*، ۲۷(۱): ۱۳۲-۱۳۹.
- صفایی، سیدحسین و امامی، اسدالله (۱۳۹۳). *حقوق خانواده*. چاپ پنجم، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- کوثری، مسعود و عسگری، سیداحمد (۱۳۹۴). «بازنمایی خانواده ایرانی از منظر روابط جنسیتی و نسلی در آگهی‌های تلویزیونی». *تحقیقات فرهنگی ایران*، ۸(۴): ۱-۲۶.
- گلدوزیان، ایرج (۱۳۹۳). *دله اثبات دعوا (دعای کیفری و حقوقی) علمی و کاربردی*. تهران: نشر میزان.
- محمدی اصل، عباس (۱۳۹۳). «جنسیت ازدوج سفید». *ماهنامه گزارش*، شماره ۲۶۳.
- مکارم شیرازی، ناصر (۱۴۲۵). *کتاب نکاح*. قم: انتشارات مدرسه امام علی(ع).
- مینوی، زهرا (۱۳۹۳). «بررسی ابعاد حقیقی ازدواج سفید». *زنان/مروار*، شماره ۵.
- اراکی، محسن (۱۳۸۶). «زوج‌هایی بدون ازدواج». *مجله فقه و اصول*، ۵۵(۱): ۸۸-۹۵.
- ارجمند دانش، جعفر؛ آیتی، سید محمدرضا و عربیان، اصغر (۱۳۹۷). «ماهیت، مشروعیت و آثار ازدواج سفید». *فصلنامه علمی، پژوهشی فقه و مبانی حقوق اسلامی*، ۱۱(۴): ۲۲-۱۱.
- آزاد ارمکی، تقی (۱۳۹۱). «هم‌خانگی پیدایش شکل‌های جدید خانواده در تهران». *جامعه‌پژوهی فرهنگی*، ۳(۱): ۴۳-۳۲.
- آزاد ارمکی، تقی؛ شریفی ساعی، محمدحسین؛ ایثاری، مریم و طالبی، سحر (۱۳۹۱). «سنخ‌شناسی الگوهای روابط جنسی پیش از ازدواج ایران». *دو فصلنامه جامعه‌پژوهی فرهنگی*، ۲(۲): ۳۲-۴۳.
- اسدی، لیلیاسادات (۱۳۸۷). «نقد و بررسی قوانین ثبت ازدواج». *مطالعات راهبردی زنان (کتاب زنان سابق)*، ۱۰(۴): ۱۰۳-۱۳۰.
- جعفری لنگرودی، محمدجعفر (۱۳۷۶). *حقوق خانواده*. چاپ دوم، تهران: انتشارات گنج دانش.
- خزایی، منوچهر (۱۳۷۳). «اصل براءت و اقامه دلیل در حقوق کیفری». *مجله تحقیقات حقوقی*، ۱۳(۲): ۱۲۵-۱۴۵.
- رضایی، حسن (۱۳۹۲). «ازدواج سفید یا هم‌باشی سیاه». *پایش سبک زندگی*، ۹(۱): ۱۵-۱.
- رضانی فر، حدیثه و آدیش، محمدعلی (۱۳۹۷). «مطالعه تجربه زیسته افراد در مورد ازدواج سفید در ایران». *فصلنامه مطالعات توسعه‌ی اجتماعی- فرهنگی*، ۷(۱): ۱۹۵-۲۱۷.

- عاملی، زین الدین (۱۴۱۳) *مسالك /الأفهام*. جلد سوم، قم: چاپخانه بهمن.

- عاملی، زین الدین (۱۴۱۰). *الروضه البهیة*. جلد پنجم، قم: مؤسسه النشر الاسلامی التابعة لجماعة المدرسين.

- نجفی، محمد حسن (۱۴۲۲). *جواهر الکلام فی شرح الشرايع الاسلام*، جلد بیست و چهارم، بیروت: دار احیاء التراث العربی.

- نراقی، احمد (۱۴۱۵). *الموسوعة الفقهية*. بیروت: وزارة الاوقاف.

- ناظم زاده، فاطمه (۱۳۸۸). «خانواده غربی یا خانواده اسلامی؟». گروه جامعه و سیاست تبیان.

ب. منابع عربی

- انصاری، مرتضی (۱۴۱۵). *کتاب /النکاح*. قم: نشر کنگره جهانی بزرگداشت شیخ اعظم انصاری.

- بحرانی، یوسف بن احمد (۱۴۰۵). *الحدائق الناضرة فی احکام العترة الطاهرة*. جلد بیست و سوم، قم: موسسه النشر اسلامی.

- حر عاملی، محمد بن حسن (۱۴۰۹). *وسائل الشیعة*. جلد بیستم و بیست و یکم، بیروت: دار احیاء التراث العربی.

- صانعی، یوسف (۱۳۷۹). *منتخب الاحکام*. قم: انتشارات میثم تمار.

References

- Ameli, Z (1989). *Rozeh Al-Bahia*. Vol five, Qom: Islamic Publishing Foundation. (Arabic)
- Ameli, Z (1992) *Masalak al-Afham*. Vol 3, Qom: Bahman Printing House. (Arabic)
- Ansari, M (1994). *Book of Marriage*. Qom: Publication of the World Congress in Honor of Sheikh Azam Ansari. (Arabic)
- Araki, M (2007). "Unmarried Couples." *Journal of Jurisprudence and Principles*, 55 (1): 88-95. (Persian)
- Arjmand Danesh, J; Ayati, SMR and Arabian, A (2017). "The Nature, Legitimacy and Effects of White Marriage". *Journal of Jurisprudence and Fundamentals of Islamic Law*, 11 (4): 11-22. (Persian)
- Asadi, L (2009). "Critique of Marriage Registration Laws". *Strategic Studies of Women (Former Women's Book)*, 10 (4): 103-130. (Persian)
- Azad Armaki, T (2013). "The Emerge of New Family Forms in Tehran". *Cultural Research Society*, 3 (1): 43-32. (Persian)
- Azad Armaki, T; Sharifi Saei, MH; Ishari, M and Talebi, S (2012). "Typology of Premarital Sex Patterns in Iran". *Bi-Quarterly Journal of Cultural Research Society*, 2 (2): 32-43. (Persian)
- Bahrani, Y (1985). *Al-Hadaeq Al-Nazerah*. Vol 23, Qom: Islamic Publishing Institute. (Arabic)
- Golduzian, I (2015). *Proof of Litigation (Criminal and Legal Claims) Scientific and Practical*. Tehran: Mizan Publishing. (Persian)
- Hor Ameli, M (1988). *Vasael Al-Shia*. Vol 20 and 21, Beirut: Dar Al-Ahya Al-Tarath Al-Arabi. (Arabic)
- Jafari Langroudi, MJ (1998). *Family Law*. 2nd ed. Tehran: Ganj-e-Danesh Publications. (Persian)
- Keshavarz, A (2015). *Islamic Penal Code in the Current Legal System*. 3rd ed. Tehran: Phoenix Publications. (Persian)
- Khazaei, M (1995). "The Principle of Innocence and Evidence in Criminal Law." *Journal of Legal Research*, 13 (2): 125-145. (Persian)
- Kowsari, M & Asgari, SA (2016). "Representation of the Iranian Family in Terms of Gender and Generational Relations in Television Commercials." *Iranian Cultural Research*, 8 (4): 1-26. (Persian)
- Makarem Shirazi, N (2004). *Marriage Book*. Qom: Imam Ali School Publications. (Arabic)
- Minavi, Z (2015). "A Study of the Real Dimensions of White Marriage." *Today Women*, No. 5. (Persian)
- Mohammadi Asl, A (2015). "Type of White marriage". *Monthly Report*, No. 263. (Persian)
- Najafi, MH (2001). *Jawahar al-Kalam*. vol 24, Beirut: Dar Al-Ahya Al-Tarath Al-Arabi. (Arabic)
- Naraghi, A (1994). *The Encyclopedia of Jurisprudence*. Beirut: Ministry of Endowments. (Arabic)
- Nazemzadeh, F (2005). "Western Family or Islamic Family?" *Tebyan Community and Politics Group*. (Persian)

- Ramezanifar, H & Adish, MA (2019). "Study of Lived Experience of People about White Marriage in Iran". *Quarterly Journal of Socio-Cultural Development Studies*, 7 (1): 195-217. (Persian)
- Rezaei, H (2014). "White Marriage or Black Marriage." *Lifestyle Monitoring*, 9 (1): 1-15. (Persian)
- Sadr Tabatabai, F (2002). "Definition of Family from the Perspective of the Qur'an". *Quranic Studies*, 27 (1): 132-139. (Persian)
- Safaei, SH & Emami, A (2015). *Family Law*. 5th ed. Tehran: University of Tehran Press. (Persian)
- Salimi, M & Soltani, AA (2013). "Conventional Marriage and its Difference with Adultery". *Islamic Law Research*, 14 (2): 63-90. (Persian)
- Sanei, Y (2001). *Selected Rulings*. Qom: Meysam Tamar Publications. (Arabic)
- Shaygan, SA (2007). *Civil Law*. By the Efforts of Mohammad Reza Bandar Chi, Qazvin: Taha Publications. (Persian)
- Shobbeiri Zanjani, M (2005). *Marriage; Lectures of Ayatollah Shobiri Zanjani*. Vol 9, Qom: Publisher Research Institute. (Persian)